

GUIA DE L'ARXIU DEL MONESTIR DE POBLET

JOSEP TORNÉ CUBELLS

HISTÒRIA: FORMACIÓ, DISPERSIÓ I RETORN PARCIAL DE L'ARXIU

Abans de l'exclaustració

Des dels seus inicis al monestir de Poblet s'hi va anar formant un fons documental, testimoni dels privilegis, títols i drets del cenobi, i també de les efemèrides de la seva vida. Des de la fundació, doncs, els monjos conservaven els documents i fins els confegien: ja en el mateix segle XII hi havia entre ells escriptors experimentats com fra Esteve Droc o fra Bernat.¹

Els centres eclesiàstics es destacaven pel seu amor als instruments escrits i pel recurs preferent a la seva força jurídica. Clergues i monjos tendien a defensar els seus interessos amb els diplomes que acreditaven els seus drets, més que no pas amb la violència. Així no és gens estrany que, al començament de l'organització del notariat a Catalunya, Pere el Catòlic reconegués als documents redactats pels monjos pobletans la facultat de donar fe pública.²

1. Altisent, A., *Diplomatari de Santa Maria de Poblet, Volum I, Anys 960-1177*, Barcelona 1993, Introducció, pp. 14-15.

2. Arxiu de Poblet, Cartes reials, 1207/11/14.

Tot al llarg del segle XIII les formulacions s'afinen i creix la precisió jurídica dels textos. Els escrivans de vell estil com fra Pere de Tàrrega o fra Ramon de Sant Llorenç eren superats en qualitat i rigor pel primmirat fra Bernat Torró; i cap al final de la centúria fra Bernat de Montcortès i fra Bartomeu de Ponts ja feien constar formalment la seva condició de notaris.³

El progressiu increment del fons documental de l'abadia feia ineludible la seva organització per tal de poder-se'n servir eficaçment. L'elaboració dels cartularis, és a dir, la còpia d'escriptures en còdexs pensats per facilitar el control administratiu del patrimoni, representa el primer indici de treball pròpiament arxivístic: El primer cartulari conservat fou escrit vers l'any 1210 i conté 360 documents,⁴ però la seva desordenada distribució el feia poc pràctic, de manera que uns deu anys més tard s'emprengué la còpia del cartulari gran, continuat fins al segle XIV, que recull acuradament més de mil escriptures amb una encertada ordenació geogràfica.⁵ Al costat d'aquests, i de poc després del 1229, ens han arribat dos fragments del petit cartulari de l'hospital de pobres.⁶

Revela la importància reconeguda a l'arxiu el fet, que l'any 1254 l'abat obtingués del rei Jaume I permís de treure dels registres de la cancelleria reial còpies dels instruments que volgués.

Amb els grans abadiats del segle XIV l'auge dels dominis i de la influència política i eclesiàstica de Poblet havia de convertir l'arxiu en una oficina, que requeria atenció qualificada i permanent. Però no hi ha referències explícites a cap arxiver fins a la segona dècada del segle següent: el manuscrit 244 de la Biblioteca Pública de Tarragona duu l'epígraf «Prothocols del P. Fr. Domènec Alcol.leia, notari e arxiver».⁷ Justament l'arxiu guardava els diversos manuals o protocols dels monjos notaris, on s'inclouen tant els documents de l'abat i dels seus oficials com els de persones particulars, en general vassalls del

3. Altisent, A., *Història de Poblet*, Poblet 1974, pp. 84 i 112.

4. Biblioteca Pública de Tarragona, ms. 241. Editat per J. Pons i Marquès, *Cartulari de Poblet*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona 1938.

5. Archivo Histórico Nacional (Madrid), cod. 993 B.

6. Arxiu de Poblet, Pergamins, 01; Archivo Histórico Nacional (Madrid), Clero, Lligalls, 6742,7.

7. Cf. Finestres i de Monsalvo, J., *Historia de el real monasterio de Poblet*, I, Cervera 1753, pp. 186-192.

monestir.⁸ Però ja a principis del quatrecent, potser per l'influx de la cancelleria del comtat de Prades, es comencen a portar registres especialitzats.⁹

El fons documental era principalment un eficaç arsenal amb vista a la defensa dels drets i de les propietats del monestir. En canvi no s'aprofitava gaire el seu interès històric, i fra Jaume Finestres es plany que els primers cronistes de la casa no se'n valguessin per establir amb precisió les seves afirmacions.¹⁰ No sembla que ho fessin ni l'abat Joan Payo Coello ni els cronistes domèstics de 1550, 1583 i 1591. Però ja al segle XVI els manuscrits i documents pobletans despertaren la curiositat de l'arquebisbe humanista Antoni Agustín i més tard d'altres erudits com Marià Ribera, Pere Serra i Postius o Jaume Villanueva.

Amb fra Martí Marquina, profés l'any 1536, tenim un testimoni ben caracteritzat de la tasca d'un arxiver laboriós i sistemàtic, que copia documents, redacta regests, calcula dates, afegeix notes... El 1552 per manament de l'abat Boqués va descriure amb el seu «Speculum»¹¹ un panorama complet dels instruments conservats a l'arxiu, que degué contribuir decisivament a la consolidació de la tradicional classificació geogràfica dels documents. Malauradament els quaderns amb les seves descripcions clares i rigoroses avui són difícils d'utilitzar, malmesos per l'acció corrosiva de la tinta sobre el paper.¹² Amb tot, és probable que hi estigui molt en deute el voluminós «Espéculo» o «Rúbrica y repertori general de tots los privilegis y indults tan reals com apostòlics, actes y demás escriptures que són en lo Arxiu»,¹³ començat durant el primer terç del segle XVII.

D'aquest temps són també les activitats arxivístiques de fra Joan Vallespinosa, antic agent de l'abat Trilla a Roma per provar d'impedir la incorporació de Poblet a la Congregació cistercenca de la Corona

8. Arxiu de Poblet, Manuals i protocols, Fra Pere Devins, 1496-1502.

9. Arxiu de Poblet, Batllia general, *Libre de la cort de Montblanquet, començat per l'onrat Pere de Malacara, batlle per lo molt Reverent Senyor fra Conill, abbat de Poblet. Rubricat per mans del discret En Macià Fabregat, rector del dit loch, e fonc començat lo primer jorn de dehembre en any mill CCCXXL* (fins al 1445).

10. Finestres i de Monsalvo, J., *Historia de el real monasterio de Poblet*, I, Cervera 1753, Pref. nº 5.

11. *Op. cit.*, II, Cervera 1753, p. 140.

12. Arxiu de Poblet, Arxiu, Quaderns de fra Martí Marquina, 1552.

13. Archivo Histórico Nacional (Madrid), cod. 1385 B.

d'Aragó. Fracassades definitivament les seves gestions l'any 1623, degué trobar més lleure per redactar trasllats, memorials, notes i, sobretot, el «Generale Supplementum omnium quae monasterii Populeti possidet. 1640» i el «Liber de receptis tam ad sepulturam quam ad habitum».¹⁴

Sense referir-nos particularment als arxivers setcentistes (Francesc Casasús, Just Coll,...), val la pena fer constar que, quan la dèria per la precedència esperonà les investigacions del P. Finestres, aquest tenia a l'abast un arxiu ric i endreçat, del qual es vantava l'abat Fornaguera en el pròleg a la dissertació històrica adreçada a l'eruditíssim Benet XIV en defensa de la major antiguitat de Poblet contra Santes Creus.¹⁵ Encara que els cinc volums de la cèlebre història del monestir hagin estat titllats d'excessivament apologetics i ampul·losos, s'hi troben transcrits o traduïts 123 documents i hi sovintegen les referències segures al fons antic de l'arxiu.

Però a mesura que les dècades s'aproximaven al temps de l'extinció de la vida comunitària, el patrimoni documental, més que per a la il·lustració historiogràfica, havia de continuar servint per a fonamentar els interessos del monestir, cada cop més amenaçats pels llargs i onerosos plets amb els vassalls i per l'acció absolutista de la monarquia.¹⁶

*La dispersió i l'obra d'Eduard Toda*¹⁷

Sembla que ni la Guerra del Francès ni el trienni lliberal, que dispersaren temporalment la comunitat, no van causar perjudicis irre-

14. Archivo Histórico Nacional (Madrid), cod. 342 B, i llibres 13821-13822.

15. *De veritate diplomatum venerabilis monasterii S. Mariae de Populeto*, Roma 1748: «Quis enim Archivo fidem adhibeat, in quo corrupta Apostolicorum Diplomatum servantur exemplaria? Quis Monachorum integritati deferat, quos, sin minus impostores, saltem falsitatis atque imposturae Patronos ac vindices liceat traducere? Quis parem falsitatis notam, ceteris, quae in Archivo Populetano reconditae sunt, Scripturis atque Instrumentis non iniurat? Si enim eo usque Monachorum pervenit audacia, ut potuerit Originale Pontificii Diplomatis confringere; quisnam idem de Instrumentis, Monumentis, Chartisque omnibus, vetustis potissimum, quae ipsimet Archivo concreditae sunt, iudicium non ferat?»

16. Arxiu de Poblet, Textos jurídics impresos, Plets de Verdú, Vimbodí, Menàrguens,... Entre el 1788 i el 1827 només el litigi entre el monestir i aquesta darrera vila suscità la publicació de vint-i-dos memorials, al·legacions, manifestos, sentències...

17. Per a aquest capítol i per al següent sobre l'arxiu de Poblet des de la restauració

parables al patrimoni documental de Poblet, tot i que no es pot dir el mateix del fons bibliogràfic.

L'any 1822 el coronel Benito Lersundi per ordre del sotsdelegat del Crèdit Públic a Tarragona s'emportà del monestir vuit carros plens de papers i pergamins, que sens dubte hi retornaren després del trienni. Significativament el llibre on «constan los instruments que se extrauen de l'Archiu» (1800-1834) registra dues etapes d'inactivitat: 1808-1813 i 1821-1826.¹⁸ Però durant aquests darrers anys d'inestabilitat els monjos encara tingueren ànim per redactar un voluminós inventari de l'arxiu en 68 volums, calaix per calaix.¹⁹

A la fi el decret d'exclaustració de 1835 fou definitiu i Jacint Pla, el «Xafarrucs», s'emparà dels llibres, pergamins i papers de Poblet en qualitat de comissari de la Intendència de Tarragona. Els diposità en un magatzem seu a Reus, i l'any 1836 hi afegí els documents trets de la casa de fra Miquel Grau de Reus, antic síndic de Poblet. L'any 1838 aquest dipòsit fou traslladat a la Delegació d'Hisenda de Tarragona, que havia de fer-se càrrec de les propietats i drets confiscats per l'Estat als religiosos. L'operació no degué ser gaire acurada, perquè el 1843 encara estaven en poder de Jacint Pla escriptures de censals, llevadors...

No havia acabat d'arribar tot a Tarragona, quan es decidí l'ingrés dels documents monacals a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.²⁰ Però res no s'executà fins que una nova Reial Ordre del 28 d'agost de 1850 exigí trametre a la Real Academia de la Historia les «colecciones diplomáticas» de les cases religioses suprimides. Llavors sí que se'n seguiren resultats efectius, per bé que lentament: L'any 1852 foren enviades des de Tarragona a Madrid 21 grans caixes de papers i pergamins, amb alguns altres embalatges.

Aquestes caixes l'any 1884 encara eren sense obrir als baixos de l'edifici de l'Academia de la Historia, on s'allotjava interinament l'Archivo Histórico Nacional, creat pel Reial Decret del 28 de març

de la vida monàstica cf. G. Gonzalvo i Bou, *L'Arxiu del monestir de Poblet*, dins *I Congrés d'Història de l'Església Catalana*, vol 1, Solsona 1993, pp. 63-75.

18. Arxiu de Poblet, Arxiu, Registre d'entrades i sortides, 1800-1834.

19. Arxiu de Poblet, Arxiu, volums: «9. Prenafeta», «40. Avingosar», «56. Juncosa». La major part dels altres volums són a l'Archivo Histórico Nacional (Madrid).

20. RR.OO. del 30 de gener de 1836, 23 de maig de 1838, 27 de gener de 1841.

de 1866. Allí durant el març de 1884 consultà el fons pobletà el jove diplomàtic Eduard Toda, retornat a Espanya després dels anys de servei a la Xina i a punt d'ésser destinat a l'Egipte. Ell redactà un inventari sumaríssim, augmentat més endavant per Víctor Balaguer.²¹

Les condicions dels diversos trasllats i magatzems no evitaven destruccions, alienacions i depredacions més o menys matusseres. Papers i pergamins es malmetien o queien en mans de particulars: El 1885 la Biblioteca-Museu Balaguer de Vilanova i la Geltrú en tenia una petita col·lecció. De fet, fins als anys 1930 i 1939 foren possibles noves sostraccions dels fons que encara romanien a Tarragona.

Un cop realitzat el primer trasllat a Madrid l'any 1852, res més no s'acomplí fins que una Reial Ordre de l'1 d'octubre de 1898 tornà a exigir que les Delegacions d'Hisenda fessin portar a l'Archivo Histórico Nacional allò que encara conservaven de la documentació confiscada l'any 1835 als religiosos.

La mesura aixecà protestes a Tarragona (E. Morera) i el director de l'arxiu de la capital manà que l'expedició es realitzés cautelosament, per no alertar els qui feien «alarde de un regionalismo, que no tiene razón de ser». La nova tramesa arribà al seu destí el 16 de desembre de 1899: De Poblet hi havia 218 llevadors de censos i censals.

Però al desordenat dipòsit tarragoní no s'havia exhaurit la documentació pobletana. I així una nova Reial Ordre del 2 de març de 1917, reiterant l'exigència del 1898, obligà a la darrera tramesa cap a Madrid: 27 llibres i 6 lligalls de diverses entitats eclesiàstiques de la província.

És ben significatiu que l'any següent, quan el director de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, Eduardo González Hurtebise, aconsegueix que la documentació històrica de les Delegacions d'Hisenda catalanes sigui confiada al seu centre,²² l'arxiver de la de Tarragona li pugui remetre encara 117 lligalls de Poblet.

L'any 1930 l'arxiver de la Delegació d'Hisenda de Tarragona, Joan Pons i Marquès, preparà un nou lot per a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, dirigit aleshores per Ferran Valls i Taberner, però abans que els quinze sacs sortissin cap a Barcelona, la Comissió de Monuments de Tarragona,

21. Publicat al *Butlletí de l'Associació catalanista d'excursions científiques* 73 (1884) 359 i ss. Reedició augmentada: Balaguer, V., *Las ruinas de Poblet*, Madrid 1885, pp. 328-368.

22. R.O. del 9 de gener de 1918.

presidida pel senyor Toda, en separà tots els documents procedents de Poblet i Santes Creus. La sèrie de més de cinc-cents processos incoats per les corts dels batlles pobletans, amb molts dels informes de novicis i altres escriptures retornaren al cenobi en aquella ocasió.

Ha reaparegut el nom d'Eduard Toda i en realitat cal resseguir una mica el seu itinerari biogràfic,²³ perquè l'actual fons documental conservat al monestir es constituí gràcies a la seva iniciativa restauradora. La passió per Poblet era en ell primerenca: a 16 anys havia publicat pel seu compte un opuscle sobre la casa²⁴ i l'any 1883 li dedicà tot un llibre.

Probablement fou a partir del seu pas des de la carrera consular als negocis privats, el 1901 a Londres, que començà d'adquirir col·leccions d'impresos, documents i llibres, decantant-se de més en més a centrar la seva atenció en les coses de la cèlebre abadia cistercenca. Quan l'any 1919 es retirà a Escornalbou, comprat el 1912 i refet amb gust britànic, ultra importants fons bibliogràfics i museístics (més de 80.000 volums), que més tard aniria cedint generosament a diverses institucions culturals catalanes, posseïa una bona quantitat de documentació pobletana, que ja no deixà d'incrementar i que féu relligar en 63 volums, formats seguint un criteri temàtic.

Quan l'any 1927 l'elegí per president la Comissió de Monuments de Tarragona, que des del 1849 era responsable de la conservació dels edificis de Poblet i que li havia aconseguit el 1921 la declaració de monument nacional, el senyor Toda es va comprometre amb entusiasme i eficàcia a la restauració integral del monestir. La seva capacitat de gestió, les qualitats d'animador cultural i les seves àmplies relacions humanes, ajudaren a donar una empenta decisiva a la recuperació del monestir.

Aviat, el 30 de maig de 1928, sol·licitava del Director General de Belles Arts la concentració de la documentació pobletana dispersa.²⁵ La petició no obtingué cap resposta, però en canvi el zel del prohoms va

23. Fort i Cogul, E., *Eduard Toda, tal com l'he conegut* (Biblioteca Abat Oliba, 6), Montserrat 1975.

24. Toda i Güell, E., *Poblet*, Reus 1870; Id., *Poblet. Recorts de la Conca de Barberà*, Barcelona 1883.

25. Archivo Histórico Nacional (Madrid), Biblioteca Provincial, Museu Arqueològic, Delegació d'Hisenda (Tarragona), Biblioteca-Museu Balaguer (Vilanova i la Geltrú), Arxiu de la Corona d'Aragó (Barcelona), Col·lecció Toda (Escornalbou).

atreure donacions i ajudes privades, com per exemple les de Rafael Patxot o Lluís Plandiura.

Per assegurar una millor atenció a la tasca restauradora es creà el Patronat de Poblet,²⁶ presidit per Eduard Toda, que al cap de dos anys passà a residir a l'antiga casa del mestre de novicis. Els documents d'Escornalbou es traslladaren a Poblet amb el seu propietari i foren instal·lats en les estances gòtiques sobre la sala capitular, adossades a la gran nau del dormitori, que ja havien estat el lloc de l'arxiu antic. Les estances acabaven de ser restaurades per Jeroni Martorell i els fons es desaren en sis armaris, que imitaven els de la biblioteca donada a l'abadia pel duc de Cardona, Pere Antoni d'Aragó. Noves adquisicions, donatius i la incorporació de les darreres romanalles dels «dipòsits» tarragonins, eren lògica seqüela de la intensa labor de difusió cultural entorn del monestir.

Arxiu i biblioteca foren inaugurats el 1935, centenari de l'exclaustració, i l'any següent en el marc del I Congrés Jurídic Català es preparà una exposició amb 233 documents de l'Arxiu de Poblet i se'n publicà un petit i útil catàleg.²⁷

Durant la Guerra civil del 1936-1939 Eduard Toda fou Comissari delegat de la Generalitat amb vista a la preservació del monument, on es concentraren els fons d'alguns arxius catalans en perill, retornats finalment al seu lloc d'origen. L'ancià exdiplomàtic durant el conflicte i al final d'ell va aconseguir el retorn al monestir d'un feix de documents guardats a la Biblioteca Provincial de Tarragona i d'alguns procedents de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, i s'afanyà per adquirir a València papers recollits entre les ruïnes de la Delegació D'Hisenda tarragonina, bombardejada per l'aviació des del març de 1938 fins al gener del 1939.²⁸

La mort del senyor Toda, poc després del final de la guerra, s'esdevingué quan ja havien arribat a Poblet quatre monjos italians, decidits a reprendre-hi la vida comunitària.

26. R. D. 14 de juny de 1930. Cf. Vilarrubias, F.A., *Historia del Patronato de Poblet. 1930-1955*, Poblet 1957.

27. Bosch, S. - Cruells, M., *Catàleg de l'exposició de documents jurídics de l'Arxiu de Poblet*, Barcelona 1936.

28. Arxiu de Poblet, Arxiu, Volum factici, p. 244.

LA REPRESA DE LA VIDA MONÀSTICA

La jove comunitat cistercenca prengué cura de la petita però significativa part de l'antic arxiu pobletà, laboriosament aplegada per Eduard Toda. Se'n féu càrrec el P. Bernat Morgades, que el 1943 comptà amb les orientacions de Jesús-Ernest Martínez Ferrando, de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, per a una millor distribució dels documents. Ell l'encoratjà a endegar un inventari elemental, enllestit el novembre de 1944. Encara que inicià un catàleg dels protocols notarials, el P. Morgades amb el seu auxiliar fra Raimon Berga (1944-1947) es dedicà sobretot a la divulgació i a l'erudició històrica, a la manera del senyor Toda però amb interessos més específicament religiosos.²⁹

Noves donacions particulars, principalment dels membres de la Germandat del monestir, continuaven enriquint el fons, i avui es pot dir que aquest discret i generós suport mai no ha faltat. D'aquesta primera dècada de restauració monàstica data l'adquisició del fons de Trasobares, procedent de l'extingida casa benedictina de Cogullada, i també la d'alguns antics còdexs litúrgics.

Del 1950 al 1961 passà a ocupar-se de l'arxiu fra Jaume Valentí, que es dedicà pacientment a les transcripcions i al recull de notes. En aquella època el P. Guiu Gibert obtingué de l'Archivo Histórico Nacional la concessió de còpies microfilmades dels pergamins, llibres i lligalls del monestir conservats a Madrid.

El P. Llorenç Ferrando tingué cura de l'arxiu els anys 1961-1963, i amb l'ajut del senyor F.A. Vilarrúbias emprengué un nou inventari més detallat, però sense haver classificat prèviament els documents i aturat després de resseguir els 36 calaixos de l'armari I. Una visita del P. Anscari Mundó de Montserrat li permeté efectuar una primera descripció dels còdexs llatins aplegats sobretot després de la vinguda dels monjos. I l'any 1966 el primer volum de la col·lecció d'estudis «Scriptorium Populeti» publicà un bon catàleg dels manuscrits llatins, redactat per Josep Janini i Xavier Ricomà.³⁰

Des de l'any 1965 l'arxiu és dirigit pel P. Agustí Altisent, que s'ha dedicat principalment a la docència i a la investigació. El seu

29. Cf. la revista *Poblet* (1947-1950) i la seva *Historia de Poblet*, Barcelona 1948.

30. Janini, J. - Ricomà, J., *Manuscritos latinos existentes en Poblet*, en *Miscellanea Populetana* (Scriptorium Populeti, 1), Poblet 1966, pp. 209-228.

treball amb la documentació conservada a Madrid i en menor proporció a Poblet ha fet possible entre altres coses la publicació d'una història científica del cenobi i la del primer volum del seu diplomatar. A ell es deu la divulgació de les breus notícies sobre el fons documental pobletà, incloses en les guies de les associacions catalana i espanyola d'arxivers eclesiàstics.³¹

L'arxiver auxiliar d'aquesta etapa, fra Anselm Pujiula, va treballar sobretot la documentació dels priorats dependents de Poblet i el fons del monestir femení de Trasobares.

L'any 1974 l'arxiu, que havia estat traslladat des de les seves antigues estances vora el dormitori gran fins a la segona sala de la biblioteca, passà a les Cambres reials, restaurades tres anys abans. Un cop instal·lat allí el fons documental juntament amb la reserva de llibres antics, el P. Altisent decidí separar els pergamins de la documentació en paper, i s'emprengué la seva neteja i restauració. Aquest primer pas per a una classificació més completa i congruent del fons pogué tenir continuïtat gràcies als acords entre el Servei d'Arxius de la Generalitat de Catalunya i el Secretariat d'Arxivers Eclesiàstics de Catalunya (7 de juliol de 1987), a fi de promoure l'eventual reordenació i la descripció del patrimoni documental de les institucions religioses.

CLASSIFICACIÓ Y ORDENACIÓ DEL FONS DOCUMENTAL (1990-1993)

Etales i criteris

Quan el febrer de l'any 1990 vaig emprendre l'actual distribució dels documents, dins dels calaixos de l'arxiu aquests es podien trobar tant solts com relligats en els volums facticis, que el senyor Toda havia anat formant a Escornalbou, quan les dimensions de la seva col·lecció encara no ho desaconsellaven. Però amb ells també estaven barrejats fulletons i llibres impresos, manuscrits de caràcter historiogràfic, literari, jurídic o religiós, una variada col·lecció de fotografies, fotocòpies i retalls de premsa, moltes transcripcions i anotacions dels

31. Secretariat d'Arxivers Eclesiàstics de Catalunya, *Guia dels Arxius eclesiàstics de Catalunya, València i Balears*, Barcelona 1978; Asociación Española de Archiveros Eclesiàsticos, *Guía de los Archivos y las Bibliotecas de la Iglesia en España. I: Archivos*, León 1985.

arxiviers recents, i una bona part de documentació del Patronat i de l'actual comunitat cistercenca.

Calgué d'entrada separar el que pròpiament era documentació antiga de tota la resta de material suplementari; agrupar els manuscrits en una secció especial i anar formant unes sèries més orientadores que les distribucions temàtiques intentades modernament o que la tradicional organització geogràfica anterior a l'exclaustració, pensada eminentment en funció de la gestió i defensa del domini senyorial.

A finals del 1990 una primera classificació estava plantejada, però hi calien no poques revisions, que es van anar fent en gran part gràcies al bon criteri de la directora de l'Arxiu Històric de Tarragona, Josefina Cubells Llorens, que en tres ocasions dedicà unes setmanes a supervisar la marxa del treball.

Durant el 1991 va imposar-se la conveniència de desfer els volums facticis de la col·lecció formada a Escornalbou, a fi d'anar incorporant els seus documents a les sèries acabades de constituir. L'ordenació cronològica a l'interior de cada sèrie hauria d'haver estat el pas següent, però aquell mateix any es va haver d'enllestir la redacció d'una brevíssima guia amb l'índex general de les noves seccions i sèries, a fi d'oferir ja una informació una mica més completa del caràcter dels fons conservats actualment a Poblet. La tasca d'ordenar els documents de cadascuna de les noves sèries va anar avançant a poc a poc els dos anys següents.

Taula general dels fons

1. Manuscrits
2. Pergamins
3. Documents en paper
 - 3.1. «Regia»
 - 3.1.1. Cartes reials
 - 3.1.2. Documents dels oficials reials
 - 3.2. «Papalia»
 - 3.2.1. Lletres apostòliques
 - 3.2.2. Documents de Cúria i delegats pontificis
 - 3.3. Orde Cistercenc
 - 3.3.1. Règim monàstic
 - 3.3.2. Congregació de la Corona d'Aragó

- 3.4. Abat
 - 3.4.1. Secretaria
 - 3.4.2. Batllia general
 - 3.4.3. Processos civils i criminals
 - 3.4.4. Assumpes eclesiàstics
 - 3.4.5. Funció política
 - 3.4.6. Arxiu
- 3.5. Comunitat
 - 3.5.1. Informacions de novicis
 - 3.5.2. Testaments i oblacions
 - 3.5.3. Baptismes i confirmacions
 - 3.5.4. Llibres d'Orde
 - 3.5.5. Vesticions, professions i òbits
 - 3.5.6. Correspondència
- 3.6. Patrimoni
 - 3.6.1. Títols de propietat
 - 3.6.2. Establiments emfiteùtics
 - 3.6.3. Rendes
 - 3.6.4. Capbreus
 - 3.6.5. Llevadors de censos
 - 3.6.6. Comptes i inventaris
 - 3.6.7. Albarans i rebuts
- 3.7. Plets
 - 3.7.1. Causes ordinàries
 - 3.7.2. Arbitratges i concòrdies
- 3.8. Documentació notarial
 - 3.8.1. Manuals i protocols
 - 3.8.2. Escriitures
- 3.9. Documentació adventícia
 - 3.9.1. Trasobares
 - 3.9.2. Santes Creus
 - 3.9.3. Veruela
 - 3.9.4. Escarp
 - 3.9.5. L'Espluga de Francolí
- 4. Fons especials
 - 4.1. Textos jurídics impresos
 - 4.2. Col·lecció de goigs
 - 4.3. Arxiu fotogràfic
 - 4.4. Arxiu E. Toda i Güell
- 5. Incunables i llibres antics.

SECCIONS I SÈRIES

1. *Manuscrits XII - XIX* 180 mss

Amb els vint còdexs llatins descrits per J. Janini i X. Ricomà, i amb els volums no impresos de la col·lecció de Pere Antoni d'Aragó, s'han reunit diversos manuscrits sense valor jurídic ni una funció relacionada amb el govern i l'administració del monestir i dels seus dominis. N'ha resultat un conjunt heterogeni per la procedència, l'època, la llengua, la temàtica i el valor. Però com que no es pot considerar una col·lecció nombrosa, no s'hi han introduït subdivisions, de manera que antifonaris, sainets o tractats de fortificació s'inclouen en una mateixa sèrie numèrica, on els textos procedents de l'antiga biblioteca de Poblet constitueixen una part petita. Facilita la consulta d'aquesta secció un sumari i complet inventari-catàleg.

2. *Pergamins 1095-1759* 390 perg 12 llib

Formen una secció factícia, ordenada cronològicament sense tenir en compte la diversitat d'origen (sobretot Poblet, Trasobares, Santes Creus i la família Vallverdú-Vilalta). No s'han numerat a part els documents amb segell pendent, però sí en canvi els tretze quaderns o llibres en pergamí, alguns dels quals recullen escriptures de diverses dates. Els pergamins d'un sol full es conserven desplegats entre fulls de paper assecant i en calaixeres metàl·liques, després de la seva completa neteja i restauració a cura del taller de Sant Pere de les Puelles i de fra Manuel Moreno. Existeix un catàleg inèdit de tots els pergamins, amb el complement d'un índex exhaustiu de topònims i antropònims.

3. *Documents en paper*

En tota aquesta secció els documents també han estat ordenats cronològicament a l'interior de cada sèrie o subsèrie, fora dels casos en què per les característiques d'aquestes resultava poc convenient l'aplicació estricta del criteri.

3.1. «Regia»

3.1.1. Cartes reials	1151-1805	10 carp
3.1.2. Documents dels oficials reials	1327-1835	8 carp

Com la sèrie següent aquesta conserva la denominació llatina antiga, reflectint la consciència dels monjos d'estar sotmesos directament a les dues supremes potestats, política i eclesiàstica, i pràcticament exempts de les autoritats intermèdies. Els documents han estat distribuïts en dues subsèries.

Les Cartes reials, on hi ha tota mena d'escrits expedits pels sobirans o pels seus lloctinents, tant si es tracta de privilegis solemnes, donacions o confirmacions, com si només són lletres privades o comunicacions de poca transcendència. Amb tot, les sentències promulgades en nom dels monarques, però dictades pels jutges sense intervenció real d'ells, formen part dels plets respectius i no s'han inclòs aquí.

Els Documents dels oficials reials donen testimoni de l'exercici de la jurisdicció real pels funcionaris i organismes de l'administració pública, cada cop amb més capacitat d'intervenció sobre l'abadia, que en els darrers segles ja no es podia valer efectivament del favor dels sobirans. Cal notar que no formen part d'aquests documents els expedits pels barons o pels seus batlles, ni els de les autoritats municipals, siguin de llocs vassalls del monestir o no, malgrat que suposen un peculiar exercici del poder públic.

3.2. «Papalia»

3.2.1. Lletres apostòliques	1162-1820	4 carp
3.2.2. Documents de Cúria i delegats pontificis	1423-1762	2 carp 1 llib

Anàlogament els documents expedits per la Santa Seu o pels seus representants han rebut una doble ordenació:

Lletres apostòliques, és a dir, butlles i breus donats pel mateix Pontífex Romà «motu proprio» o com a rescripte, i tant les adreçades exclusivament al monestir com les més generals.

Documents de la Cúria i dels delegats pontificis, on predominen els de la Cambra Apostòlica i de la Nunciatura, i entre els quals es troba l'interessant petit registre de la «Conservatoria apostòlica» a favor del monestir, sotsdelegada al Guardià de Sant Francesc de Montblanc (1555-1563).

3.3. Orde Cistercenc

3.3.1. Règim monàstic	1419-1855	22 carp
3.3.2. Congregació de la Corona d'Aragó	1617-1721	4 llib

Els testimonis escrits de la pertinença de l'abadia de Poblet a l'Orde dels monjos blancs formen un conjunt específic.

Règim monàstic recull documentació sobre les múltiples relacions que aquesta pertinença generava: convocatòries al Capítol general, estatuts, comissions i decrets de visita, confirmació d'eleccions, dispenses, correspondència amb l'Abat del Cister...

Congregació de la Corona d'Aragó designa tres dels quatre registres generals d'aquesta institució, als quals s'afegeix un petit llibre de comptes de les despeses de la Congregació i del col·legi d'Osca (1717-1721). En canvi els documents solts donats pel Vicari general o pels Definidors i Visitadors de la Congregació, es troben integrats segons l'habitual ordre cronològic en la sèrie precedent.

3.4. Abat

3.4.1. Secretaria	1311-1835	8 carp 5 llib
3.4.2. Batllia general	1273-1827	8 carp 16 llib
3.4.3. Processos civils i criminals	1400-1809	550 proc
3.4.4. Assumptes eclesiàstics	1295-1820	5 carp
3.4.5. Funció política	1465-1716	5 carp 2 llib
3.4.6. Arxiu	1550-1835	1 carp 4 llib

Una sèrie ben àmplia aplega els documents relatius a l'exercici de l'autoritat del capítol conventual, del superior del monestir o dels seus oficials.

Secretaria conserva les actes capitulars (eleccions abacials, poders, avinences...) i els decrets abacials, tant els que donava el superior en qualitat de prelat religiós (patents, dimissòries, dispenses...), com els que derivaven de la seva qualitat de senyor de les baronies del monestir (llicències, nomenaments, bans...). També s'hi afegeixen els memorials i les súpliques tramesos al Rei o al Papa, i les requestes i protestes presentades per o al monestir. Clouen el conjunt uns pocs registres abacials i llibres de les visites de presa de possessió, efectuades pels abats als llocs sotmesos a la seva jurisdicció, a fi de rebre el sagrament de fidelitat i homenatge dels vassalls.

La Batllia general era l'ofici del qui en nom de l'Abat però amb

certa autonomia, s'ocupava del regiment ordinari de les baronies, de la gestió dels drets senyorials, de l'ordre públic, de l'administració de justícia, de la supervisió dels municipis... Tot i que no sempre era clar el límit entre les competències de l'Abat i les del Batlle general, s'han recollit aquí els oficis dels batlles locals, les ordinacions municipals, els afers sobre emprius i monopolis dominicals... Els setze registres de cort conservats contenen escrits d'aquests tipus i donen idea del règim local en els dominis del monestir.

No presenta tanta diversitat la copiosa col·lecció de Processos civils i criminals instruïts pel Batlle general o per algun delegat seu, amb l'assessorament obligatori d'un jurista. Cada peça sol recollir l'enquesta als testimonis i, menys regularment, les proves documentals, les diligències processals i les sentències. Les carpetes o guardes de cada unitat duen consignada la referència local al costat de la data.

Amb els Assumptes eclesiàstics torna a presentar-se un grup de documents poc homogeni, perquè, a més de les relacions amb Roma, Poblet en tenia amb l'arxidiòcesi, amb els bisbats propers, amb els representants de l'estament eclesiàstic,... Queden tan sols testimonis esparsos de convocatòries als concilis provincials, de les taxes assignades per satisfer els subsidis de la clerecia, o de l'exercici del dret de patronat sobre bastants beneficis.

La Funció política de quatre abats pobletans no planteja gaires problemes de classificació i cronològicament els documents es limiten a les ocasions en què els abats Delgado, Coello i Oliver foren diputats eclesiàstics al front del General de Catalunya, i al temps de l'abat Dorda com a ministre d'Hisenda de l'arxiduc Carles.

Encara formen part d'aquesta sèrie alguns instruments de consulta i de control de l'Arxiu: una carpeta amb notes i memorialets dels arxivers; uns pocs quaderns de l'inventari endegat per fra Martí Marquina (amb les pàgines degudament restaurades per deturar l'acció corrosiva de la tinta sobre el mal paper); tres volums del darrer i extens inventari-catàleg, corresponents a tres dels seixanta-vuit calaixos; i el darrer registre d'entrades i sortides de documentació.

3.5. Comunitat

3.5.1. Informacions de novicis	1626-1830	103 inf
3.5.2. Testaments i oblacions	1442-1831	120 docs
3.5.3. Baptismes i confirmacions	1600-1706	25 docs
3.5.4. Llibres d'Orde	1738-1832	10 llib

3.5.5. Vesticions, professions i òbits	1690-1833	2 llib
3.5.6. Correspondència	1342-1853	34 carp

Constitueixen un altre conjunt els expedients, registres, certificacions i lletres relatius a les persones integrants de la comunitat religiosa.

D'entrada es conserven més d'un centenar d'Informacions de novicis: atestats sobre la vida, els costums i l'origen familiar dels candidats a la professió monàstica, inevitables fins entre els religiosos de la Corona d'Aragó, després de l'auge dels estatuts de puresa de sang en la Castella dels Àustria.

Segueixen els Testaments, que calia fer abans de professar el vot de pobresa, acompanyats d'unes poques cèdules d'oblacions de donats.

També hi ha un exigu testimoni dels certificats de baptismes i confirmacions, exigits abans de l'ingrés en el monestir.

Es van poder recuperar uns pocs i tardans Llibres d'Orde, els petits volums de caràcter particular, on cada monjo portava un escrupolós control de la satisfacció dels seus deures litúrgics i dels sufragis assignats, i on no és rar trobar anotacions i textos, apuntats segons l'interès personal de cadascun.

Només un parell dels antics registres de personal, vesticions i professions, i òbits, resten al monestir actualment com una pobra evocació dels llibres «De receptis» del P. Vallespinosa.

La Correspondència no oficial, emesa o rebuda pels monjos, qualsevol que fos el seu càrrec, es troba ordenada cronològicament, però sense disgregar els conjunts de lletres d'un mateix autor. Com ja s'ha dit, no formen part d'aquesta sèrie els oficis, memorials, súpriques, requestes,... ni tampoc les comunicacions dels sobirans o dels seus lloctinents, ni que tinguin un caràcter merament privat. Gràcies a les cartes d'alguns monjos exclaustats, especialment les donades per la família Borràs de Reus, s'arriba més enllà del 1835.

3.6. Patrimoni

3.6.1. Títols de propietat	1172-1817	12 carp	
3.6.2. Establiments emfitèutics	1207-1831	6 carp	
3.6.3. Rendes	1524-1816	12 carp	7 quad
3.6.4. Capbreus	1383-1831	42 quad	
3.6.5. Llevadors de censos	1346-1834	2 carp	39 quad
3.6.6. Comptes i inventaris	1350-1835	8 carp	2 llib
3.6.7. Albarans i rebuts	1345-1835	8 carp	

Els documents relatius a la propietat i l'administració dels béns temporals de l'abadia es troben distribuïts en set subsèries d'interès principalment econòmic.

Els Títols de propietat són sobretot donacions, compres, permutes i llegats testamentaris, amb algunes confirmacions generals de drets i béns.

Però el domini útil sobre la major part del patrimoni immoble de Poblet s'havia anat transferint a pagesos laics mitjançant els Establiments emfitèutics, cessions perpètuas de terres, molins, forns,... a canvi de censos en espècie o en diners.

Al costat dels rèdits d'aquests acensaments existien altres Rendes: compres de censals, arrendaments de propietats i drets, fundacions o dotacions de causes pies,...

Vinculats al control i a l'administració d'aquests censos i censals hi ha una petita part dels Capbreus, declaracions jurades dels béns posseïts pels vassalls sots domini directe de Poblet, i dels Llevadors de censos, per a consignar els pagaments de les pensions degudes. Quaderns i llibres d'una i altra sèrie duen expressada al costat de la data la referència local.

Comptes i inventaris aplega alguns llibres de comptabilitat, quaderns de rendicions de comptes i d'inventaris de béns mobles, generalment presentats pels monjos al bosser al final dels seus oficis i comeses.

I en darrer lloc es recull una discontinua col·lecció d'Albarans i rebuts, encara sense ordenar cronològicament, per la freqüència de les dificultats de datació.

3.7. Plets

3.7.1. Causes ordinàries	1292-1835	16 llig
3.7.2. Arbitratges i concòrdies	1295-1817	2 llig

Una proporció considerable de la documentació conservada prové dels nombrosos litigis, ocasionats per la defensa dels importants interessos econòmics i jurisdiccionals del monestir.

Els lligalls de les Causes ordinàries, on són majoria les portades davant la Reial Audiència de Barcelona, guarden els documents distribuïts per baronies, a fi que l'estricta aplicació de l'ordre cronològic no dispersi els testimonis d'alguns contenciosos de llarga durada. Ultra les diligències processals, les declaracions dels testimonis, les sentències i les lletres executòries, hom hi pot trobar nombrosos trasllats d'escriptures antigues, presentats com a proves documentals.

Els Arbitratges i concòrdies s'han ordenat a part, ja que sorgiren d'un peculiar sistema de resolució de les controvèrsies per avinença, volgutament allunyat de les exigències de l'aparat rígidament formalitzat de les causes ordinàries.

3.8. Documentació notarial

3.8.1. Manuals i protocols	1409-1633	27 llib
3.8.2. Escriitures	1333-1813	4 carp

Una sèrie factícia reuneix per ordre cronològic peces no sempre relacionades amb Poblet.

Els Manuals i protocols pertanyen sobretot a diversos notaris públics de Montblanc i de Vimbodí, ocupats sovint pels negocis de la gran abadia.

També en les carpetes d'Escriitures hi predominen els assumptes dels vassalls pobletans: testaments, capítols matrimonials i inventaris de béns amb vista al control dels administradors i usufructuaris de les herències dels menors.

3.9. Documentació adventícia

3.9.1. Trasobares	1400-1836	20 llig	19 llib
3.9.2. Santes Creus	1151-1833	10 llig	10 llib
3.9.3. Veruela	1162-1814	2 carp	1 quad
3.9.4. Escarp	1345-1804	1 carp	4 quad
3.9.5. L'Espluga de Francolí	1372-1855	3 llig	26 llib

Ja s'ha donat raó més amunt de la incorporació a l'actual arxiu de Poblet de documentació procedent de quatre altres monestirs cistercencs extingits i de l'antiga comanda santjoanista de l'Espluga de Francolí.

La comunitat femenina de Trasobares va deixar d'existir durant la quarta dècada del segle passat. Els seus fons documentals foren adquirits pels benedictins de Cogullada (1896-1934) i poc després de la supressió d'aquella casa, acabada l'última guerra civil espanyola, passaren a Poblet. Es tracta d'un conjunt bastant íntegre de testimonis de la vida d'un monestir poc conegut, que ni tan sols no ha deixat gaires vestigis monumentals.

Dels cenobis de Santes Creus, Veruela i Escarp, com de Poblet mateix, la part més important de la documentació es conserva a l'Archivo Histórico Nacional de Madrid, però unes poques escriptures

i llibres, separats del bloc principal, foren recuperats per obra d'Eduard Toda en el primer cas, i de José Pedro Gil Moreno de Mora, successor de l'anterior en la presidència del Patronat de Poblet, en els altres dos.

També es deu al senyor Toda la recuperació d'una petita part dels documents de la comanda i del comú de l'Espluga de Francolí, entre els quals cal remarcar els dotze llibres de comptes de la botiga (1513-1527).

4. Fons especials

4.1. Textos jurídics impresos	XVII-XIX	12 llig	10 vols
4.2. Col·lecció de goigs	XVII-XX	25000 fols	
4.3. Arxiu fotogràfic	1923-1992	6000 fotos	
4.4. Arxiu E. Toda i Güell	1930-1941	24 llig	

Entre els Textos jurídics impresos predominen fonamentalment les al·legacions, dictàmens i sentències publicats amb motiu dels plets sostinguts pel monestir durant els tres darrers segles de l'antic règim. Hi ha també un interessant conjunt de papers sobre la discutida successió en el ducat de Cardona a finals del segle XVII, i molt més puntual és la presència de crides, breus pontificis, edictes,... Reunits en grossos lligalls i en volums miscel·lanis, aquests textos encara requereixen ordenació i catalogació

Una copiosa Col·lecció de goigs d'arreu dels pobles de la Corona d'Aragó ha estat ordenada alfabèticament segons els noms dels sants, de les advocacions marianes o dels misteris del Senyor. Els fulls es conserven desplegats en caps de cartró de la seva mida.

L'Arxiu fotogràfic, que no deixa d'anar enriquint-se, començà a formar-se amb la constitució del Patronat, sobretot a fi de documentar gràficament el procés de restauració del monument i també les efemèrides del monestir. Les fotografies es conserven fixades sobre fitxes de cartolina i dins de mobles metàl·lics. S'han ordenat segons la seva referència als diversos edificis del conjunt arquitectònic i també cronològicament.

L'Arxiu Eduard Toda conserva encara sense ordenar part de la documentació d'aquest incomparable president del Patronat de Poblet: correspondència, memorials, projectes, estudis,... especialment de l'època en què traslladà la seva residència al monestir, on va morir i volgué ser enterrat.

5. *Incunables i llibres antics* 15 + 2764 vols

La reserva d'impresos anteriors a l'any 1801 reuneix llibres i fulletons només en una ínfima part originaris de l'antiga biblioteca pobletana. En canvi ja hi són més nombrosos els volums assignats a l'ús particular de cada monjo, conservats fins a aquest segle i retornats al monestir per algunes famílies dels exclaustrats. La major part del fons, amb tot, procedeix de diverses aportacions privades, que s'han anat afegint a la biblioteca personal del senyor Toda, encara notable els seus darrers anys malgrat les seves múltiples i generoses donacions a entitats culturals catalanes.

Durant l'hivern 1987-1988 amb l'amical col·laboració de diverses bibliotecàries de la Biblioteca de Catalunya es redactaren les fitxes de l'inventari-catàleg d'aquesta secció, complet i ordenat alfabèticament per autors. Hi predominen els temes religiosos (cistercencs) i els d'història de la Corona d'Aragó.

INSTAL·LACIONS, SERVEIS I ESTAT DE CONSERVACIÓ

Adreça: Arxiu de l'Abadia de Poblet

43448 POBLET

Telèfon: (977) 870089 i FAX (977) 870739

Horari: De dilluns a divendres, de 9,30 a 12,30 h. i de 15,30 a 18 h.

Convé avisar les consultes prèviament.

Director: Agustí Altisent Altisent.

L'Arxiu de l'abadia de Poblet està instal·lat al pis alt de les Cambres reials, unes antigues estances (26 x 6 m) bastides vers l'any 1382 i destinades en diverses ocasions a l'allotjament dels sobirans. Compta amb tres sales cobertes amb un enteixinat senzill reposant sobre cinc arcs apuntats, que arrenquen d'unes mènsules amb l'escut de la Corona. La sala de dipòsit conserva la documentació en paper dins sis armaris-calaixera de fusta, que imiten els de la biblioteca donada pel duc de Cardona, Pere Antoni d'Aragó. Pergamins i manuscrits, en canvi, es guarden en mobles metàl·lics. Una sala d'ingrés, amb prestatgeries i vitrines per als llibres antics i per als cantorals litúrgics, dóna accés a la sala de consulta, que disposa de tres llocs de treball i també conté les prestatgeries dels llibres editats abans del segle XIX.

Els sistemes de seguretat són els de la custòdia general del monestir. S'aplica el reglament de l'«Asociación Española de Archiveros Eclesiásticos».

Els investigadors poden servir-se d'un aparell lector i fotocopiador de microformes (microfilms i microfites), i d'una fotocopiadora. (Cal notar que es disposa de 122 rotlles de microfilm i 72 carpetes de fotocòpies amb reproducció de bona part de la documentació pobletana conservada a l'«Archivo Histórico Nacional» de Madrid).

La biblioteca auxiliar de l'arxiu és la general del mateix monestir, de més de 45000 volums i amb seccions especialitzades en Història de la Corona d'Aragó i de l'Orde Cistercenc. El fons bibliogràfic ha estat completament catalogat per fra Xavier Guanter adaptant un programa informàtic que en facilita la consulta.

Hi ha a l'abast les notes, transcripcions i fitxes dels diversos arxivers, que descriuen parcialment el fons, però la localització dels documents després de la nova classificació ha de partir de la taula de seccions i sèries, de l'inventari general (que ressegueix amb detall calaixos i carpetes) i de l'ordre cronològic donat a cada sèrie. Pel que fa als pergamins es pot recórrer a un catàleg complet ja esmentat. Actualment és en curs la catalogació dels Processos civils i criminals, ja identificats i ordenats cronològicament des del 1993.

Com ja s'ha dit més amunt, hi ha també un inventari-fitxer, ordenat per autors, dels incunables i llibres antics, i un catàleg sumari dels 200 manuscrits.

L'estat de conservació del fons no és uniforme. Els manuscrits estan majoritàriament en bon estat i uns pocs còdexs en pergami van ser objecte d'acurades restauracions. Només alguns textos d'època moderna estan seriosament malmesos i d'altres requereixen ser relligats. Els documents en pergami, després d'un procés ja complet de neteja i restauració, es guarden en bones condicions, sense doblegar i preservats de la humitat. Pel que fa a la documentació en paper, sobretot la del segle XVI, està afectada en totes les sèries pels problemes de la tinta corrosiva sobre un paper de mala qualitat. També gran part dels volums i quaderns apareixen amb les cobertes perdudes o deteriorades i sense una bona enquadrernació. La protecció d'unes carpetes o guardes de paper registre encara no ha estat aplicada a totes les sèries.

BIBLIOGRAFIA BÀSICA

ALÒS-MONER, R., *L'Arxiu Històric de Poblet*, a *Per la restauració del monestir de Poblet*, Barcelona 1935, 69-74.

ALTISENT, A., *Història de Poblet*, Poblet 1974.

ARAGÓ, A.M., *Certificacions de vita et moribus referents a novicis de Poblet*, a *Miscel·lània Fort i Cogul*, Montserrat 1984.

BASSEGODA I NONELL, J., *Historia de la restauración de Poblet*, Poblet 1983.

BOSCH, S. - CRUELLES, M., *Catàleg de l'exposició de documents jurídics de l'Arxiu de Poblet*, Barcelona 1936.

DOMÍNGUEZ BORDONA, J., *La Biblioteca del Virrey don Pedro Antonio de Aragón. Addenda. Libros conservados en Poblet*, a *Boletín Arqueológico*, Tarragona, 50 (1950), 66-86.

FINESTRES I MONSALVO, J., *Historia de el real monasterio de Poblet*, I¹ Barcelona 1746; I²-II, Cervera 1753; III-IV, Cervera 1756; V, Tarragona 1765.

GONZALVO I BOU, G., *L'Arxiu de Poblet*, a *I Congrés d'Història de l'Església catalana*, vol. 1, Solsona 1993, pp. 63-75.

MASOLIVER, A., *Origen y primeros años (1616-1634) de la Congregación Cisterciense de la Corona de Aragón* (Scriptorium Populeti 8), Poblet 1973.

MASOLIVER, A., *La biblioteca de Poblet*, a *Monjes y Monasterios Españoles. Actas del Simposium**** (Colección del Instituto Escorialense de Investigaciones Históricas y Artísticas, 7), San Lorenzo del Escorial 1995, pp. 373-393.

JANINI, J. - RICOMÀ, J., *Manuscritos latinos existentes en Poblet*, a *Miscellanea Populetana* (Scriptorium Populeti 1), Poblet 1966, pp. 209-228.

[PONS I MARQUÈS, J.], *Cartulari de Poblet. Edició del manuscrit de Tarragona*, Barcelona 1938.

SÁNCHEZ BELDA, L., *Guía del Archivo Histórico Nacional*, Madrid 1958.

TODA I GÜELL, E., *Reconstrucció de Poblet. Obres realitzades de 1930 a 1934 pel Patronat del monestir*, Poblet 1935.

TORNÉ CUBELLS, J., *Inventario-catálogo de manuscritos del monasterio de Poblet*, a *Memoria Ecclesiae* 7 (1995), 133-185.

VILARRUBIAS, F.A., *Historia del Patronato de Poblet, 1930-1955*, Poblet 1957.

